

GAZNELİ MAHMUT
(971-1030)

Mahmuti Gazneli
130121

PROF. DR.
NESLİHAN DURAK*

01 Haziran 2022

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

* İnönü Üniversitesi, durakneslihan@gmail.com

Göç yolları üzerinde bulunması ve anayurda yakın olmasından dolayı tarihin en erken devirlerinden itibaren çeşitli Türk zümrelerine ve devletlerine kapılarını açan günümüz Afganistan'ı, X. yüzyılda Gazneliler Devletine (962-1186) ev sahipliği yapmıştır. Devletin temelleri Samanilerin üst yönetiminde idari ve askeri başarılarıyla öne çıkan ancak zamanla merkezi otoriteyle arası açılan Türk gulâmi Alp Tegin (891-963) tarafından atılmıştır. 962 yılında Samanilerle bağıni koparıdıktan sonra Gazne merkez olmak üzere Kâbil ve Bamiyan çevresinde gösterdiği başarılarla kendini fark ettiren Alp Tegin, bölgede kısa sürede büyük bir üne kavuşmuşsa da bu topraklardaki iktidarıni genişletmeye ömrü yetmemiş ve bir yıl sonra vefat etmiştir. Ölümünden sonra yerine geçen oğlu ve Türk kumandanları beklenen başarıyı gösteremeyince Türk emirleri, Alp Tegin'in damadı Sebük Tegin'i (977-997) başa geçirmişlerdir. Alp Tegin'in politikasına uygun olarak özellikle gayrimüslimlerin yaşadığı coğrafyalarda faaliyetlerini sürdüren Sebük Tegin, Langgan, Peşaver gibi önemli şehirleri de fethederek Gazne'nin doğu ve kuzeyinde bulunan dağlık bölgelerin tamamını hâkimiyeti altına almıştı. Nitekim 997'de vefat ederken İslamiyet'i Hindukuş ve ötesine taşıyan ilk Türk İslam lideri olarak adını ebedileştirmiştir.

Gazneli Mahmut'un Tahta Çıkışı

Sebük Tegin, vefatından kısa bir süre önce büyük oğlu Mahmut (998-1030) ile arası açık olduğundan yerine kendisinden sonra diğer oğlu İsmail'in geçmesini vasiyet etmişti. Babasının bu tercihini kabullenemeyen Mahmut, kaynakların ifadesine göre kardeşi İsmail'e kendisini çok sevdiğini ancak bu işin ehli olmadığını söyleyerek Gazne'yi kendisine vermesini, onun da Belh veya Horasan valiliklerinden birini almasını teklif etmişti. Kaynakların da idari kabiliyetten yoksun olarak tanımladıkları İsmail, ağabeyinin bu teklifine sıcak bakmayınca Mahmut, o sırada Büst valisi olan diğer kardeşi Nasr ile amcası Buğracuk'un da desteğini alarak harekete geçmiş ve kardeşinin yaklaşıp yedi ay süren iktidarıni son vererek 998 yılında Gazneliler Devleti'nin başına geçmiştir. Başlangıçta kardeşini serbest bırakan Mahmut, daha sonra kendisine suikast düzenleyeceğinden kuşkulananarak her türlü rahatını ve ihtiyacını karşılamak suretiyle onu ömrünün sonuna kadar bir kalede tutmuştur.

Türk tarihinde sultan unvanını alan ilk hükümdar olan Gazneli Mahmut'un tam adı *Yeminü'd-Devle Abdülkasım Mahmut ibn Sebük Tegin*'dir.

476-507

Cumhuriyetin 100. Yılında 100 Türk Büyüğü : Devlet Adamları 1,
haz. Vahit Türk, c. IV, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022.
İSAM DN. 294751.